

Aantekeningen uit de nalatenschap van

drs. J.F. van Os

31-12-1925 – 10-04-2021

© 2021 De erven van drs. J.F.van Os
gelicenseerd onder de
Creative-Commons CC BY-NC 4.0 licentie
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.nl>

U kunt

- het werk delen — kopiëren, verspreiden en doorgeven via elk medium of bestandsformaat
- het werk bewerken — herschikken, veranderen en afgeleide werken maken

onder de volgende voorwaarden:

- Naamsvermelding — De gebruiker dient de maker van het werk te vermelden, een verwijzing naar de licentie te plaatsen en aan te geven of het werk veranderd is. U mag dat op redelijke wijze doen, maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat de licentiegever instemt met uw werk of uw gebruik van het werk.
- Niet-commercieel — U mag het werk niet gebruiken voor commerciële doeleinden.
- Geen aanvullende restricties — U mag geen juridische voorwaarden of technologische voorzieningen toepassen die anderen er juridisch in beperken om iets te doen wat de licentie toestaat.

Correspondentieadres: Adriaan van Os, email adriaan@adriaan.biz

Amiens, Cathédrale

Gegevens ter plaatse aangegeven (of wat je zo kunt zien):

Altaar JB Dupuis XVIII
Koorstoelen 1508
Ramen de meeste oorspronkelijke zijn verdwenen
boven altaar 1269
in schip 12 m hoog
roos boven orgel XVI
Noordertranscept XIV (ook roos?)
Zuidertranscept XV (idem?)
Afmetingen hoog 42.30 m (30 tot voet der gewelven)
lengte schip 145 m
breedte schip 14.60 m
lengte transcept 70 m
orgel gerestaureerd 1936 door Roethinger, Strasbourg, 58 reg
onderkas waarsch. 1429
bovenkas 1549
Le beau Dieu (voorportaal) XIII
La Vierge doree XIV
koorhek XVIII
Bouwmeester der kathedraal Robert de Luzarches XIII en nog iemand
Een der sculptures bij het koor draagt het jaartal 1531
In het koorgestoelte is een koororgel ingebouwd zonder frontpijpen
Gefotografeerd niet in koor doch aan Oostwand van het Noordertranscept

Cavaillé-Coll disp. Disp. in HO 5, 5 (juli '90, Jos Verheijen.):

I Pos. M8 B8 Sa8 UM8 P4 Fd4 N2²/₃ D2 Car3rgs Co8p
Jeux de Gr.choeur: T8 Cl4
II M 16 B 16 M8 B8 Fh8 Vicelle8 P4 Fo4
Laye de Combinaison: N2²/₃ D2 F5r Cmb3r Co5r Bmb 16 T8 Basson8 Cl4
III Réc expr B 16 Diap8 Fltr8 VdG8 VxC8 CdN8 Fo4 BH8 Vh8 Octavin2 Co5r Bassn 16 Tr8 Cl.harm4
Péd C-f' Cb 16 Sb 16 Q10²/₃ F8 F4 Bmb 16 T8 Cl4 (alle man C-g")

Veel comb.reg. Inzending Ingespeeld door Alex. (*Chauvet* ?) Guilmant. Werken van J.S.Bach, Guilmant, Mendelssohn, Händel en koorwerken van L.A.Boucher

La Chaise-Dieu (Hte-Loire), Abbaye Saint Robert

Gegevens uit een publicatie, in de kerk aanwezig (juli 2001):

1683 Anonieme orgelmaker, orgel met 13 stemmen. speciaal genoemd de schitterende kas en balustrade (*dat zou dan op de huidige hoofdwerkkas moeten slaan*).

1726-27 Marin Carouge, Paris. Uitbreiding of nieuwbouw (?): 4 klavieren en pedaal.

1779 J.Prades werkt aan het orgel.

1785 Herstel of vernieuwing van 4 blaasbalgen.

.....

.....

.....

1990-95 .. Garnier, restauratie (ca 1955 trof ik hier een orgel aan, waarvan de helft der frontpijpen ontbrak, het zal dus een grondige restauratie en reconstructie zijn geweest).

Dispositie

Grand Orgue CD-c'''	Positif (de dos) CD-c'''	Récit c'-c'''	Pédale "à la Française CD-d'e'f'
Montre 8'	Cornet 3 r (c')	Cornet 5 r	Ravalement pour les anches
Prestant 4"	Montre 8'	Trompette 8'	Fa ⁰ , Sol ⁰ , Sibémol ⁰ , La ⁰ .
Bourdon 16'	Prestant 4'		Pour la H La ⁰ . "
Bourdon 8'	Dessus de flûte 8' (c)		Dat zou betekenen: <u>FGAB(es)</u>
Flûte 4' à cheminée	Bourdon 8'	Écho f-c'''	De betekenis van "Pour la H .." weet ik niet
Grosse tierce 3 ^{1/5} '	Flûte 4' à cheminée	Bourdon 8'	
Nasard 2 ^{2/3} '	Nasard 2 ^{2/3} '	Prestant 4'	Flûte 8'
Doublette 2'	Doublette 2'	Cornet 3 r	Trompette 12'
Quarte 2'	Tierce 1 ^{3/5} '	Cromorne 8'	Clairon 6'
Tierce 1 ^{3/5} '	Larigot 1 ^{1/3} '		
Fourniture 4 r	Plein Jeu 5 r		
Cymbale 3 r	Trompette 8'		
1e Trompette 8'	Clairon 4'		
2e Trompette 8'	Cromorne 8'		
Clairon 4'	Voix Humaine 8'		

Tremblant doux

Tremblant fort

Accouplement à tiroir P-GO (het positief is het onderste manueel, dus GO aan Pos, *wat ik nooit eerder in Frankrijk heb gezien*)

Geen Tirasses genoemd !

Winddruk ca 100 mm

Niet evenredig zwevende temperatuur, a' = 396 Hz

4 nieuwe balgen met enkele vouw? (soufflets unéformes)

Châlons sur Marne (Marne, ook Châlons-en-Champagne genoemd)

Cathédrale Sainte-Étienne

Kerk: vanaf XII, deel XVII met nagmaakte gothiek en classicistische fa\ade. Vensters vanaf XII. Zie ook Michelin, Nord de la France

Hoofdorgel neo-gothisch Westzijde (foto)

Kleine orgel, neo-gothisch begane grond Noordzijde schip vlak bij transept.

Châlons sur Marne, Notre Dame-en-Vaux

Over de kerk: zie folder en Michelin-gids.

Hoofdorgel Westzijde: fraaie neo-gothische kassen, twee delen aan weerszijden van 3 vensters. (foto Noord-zijde)

Er is ook nog een onbeduidend uitziend orgel, hoog aan de N.zijde van het koor.

vO 18/5'96

Clamecy (Nièvre), Collégiale

(tussen Auxerre en Bourges, grote gotische kerk)

Volgens een folder in de kerk kwam het eerste "Grand orgue" hier in 1440.

Huidige orgel:

1863-64, "Cavaillé Coll & Cie a Paris" (jaar ontleend aan bovengenoemde folder).

De kas zou ouder kunnen zijn met latere toevoegsel aan de zijkanten, (waarachter zich houten 16' pijpen bevinden), doch ter plaatse deelde men mede, dat de kas ook van Cavaillé is. Dat geldt in ieder geval ook voor de frontpijpen.

De balustrade is renaissance.

Verder is het orgel typisch Cavaillé-Coll, op de pedaalomvang na !

Vrijstaande speeltafel voor orgel. De organist heeft zicht op de kerk.

I. C-f'''	II.	Pédale C-c'
Bourdon 16'	Viole de Gambe	Basse (tr van I)
Montre 8'	Voix Céleste	Trompette (tr van II)
Prestant 4'	Flûte octaviant 4'	Sousbasse (tr van I)
Flute harmonique 8'	Doublette 2'	Sonette (Calc.bel, thans motorschakelaar) 1)
Salicional 8'	Trompette 8'	
Bourdon 8'	Clairon/Hautbois	
	(4'bas, 8' dc, één reg.kn)	

Treden:

2 Tirasses

Accouplement

Tremblant

Expression (Zweltrede)

Orage (C-Gs van I, tegelijk ingedrukt)

De reg.knoppen van I zijn gerangschikt als boven aangegeven, die van II zijn a.v. ingedeeld, links en rechts van de klavieren:

Cl/Hb FlOct

Vc Dbl

VdG Tr

De transmissies werden mij ter pl. zo meegedeeld. Ik meen mij te herinneren, dat de Basse was afgeleid uit de Bourdon 8' en eigen pijpwerk voor het gr.octaf heeft.

Verder begreep ik uit het verhaal van de organist, dat de Doublette later is samengesteld uit pijpwerk van Cavaillé

1) Er is nog een trapinrichting, zoals gebruikelijk bij een magazijnbalg.

vO, 19/5'96

l'Épine, Basilique N. Dame

("Le Joyau de la Champagne", plaats ten N.O. van Châlons sM)

Kerk: XV. (je ziet geen dak boven uitsteken, als in Albi), de beelden aan de buitenzijde zijn ernstig aangetast. Zie verder folder en Michelin Nord de la France.

In koor neo-gothisch orgel in 2 delen, speeltafel op vrij grote afstand. Mooi eikenhout, pijpwerk XX met rolbaarden, etc.

Tweede orgel in N.transcept. Vreemd geval, lijkt nieuw in quasi oude stijl. Oude balustrade (foto).

vO, 14/8'95, 18/5'96.

Lyon St Francois de Sales

Cavaillé-Coll

(folder betr, concerten)

Metz Cathédrale. Het orgel in de oude kas (verder zijn er nog romantische en/of fabrieksortgels aanwezig)

Mededelingen Hans Kriek tel.gesprek 3/8'01:

1537 Johan van Bronsfeld. Kas bewaard gebleven.

.. Hocque werkzaamheden.

...

1936 Haerpfner

1981 Marc Garnier, reconstructie

GO M8 P4 Q2²/₃ Traversine 2, Tierce 1³/₅, Frnt, Cmb, T8

Borstw Reg8

Ped. T8

Springladen.

Prades

Orgel van origine XVIII, verder IX en XX. Kas nog XVIII.

Dispositie destijds opgeschreven, maar verloren gegaan. Het is ongeveer a.v.:

Grand Orgue C-f'''	Positif	Récit af c	Pédale
Montre 8'	Prestant 4'	Principal of Mntr 8'	Sousbasse 16'
Bourdon 16'	Bourdon 8'	Bourdon of Fl 8'	Flu te 8'
Salicional 8'	Flu te 8'	Voix Céleste 8'	Bombarde 16'
Cornet	Nazard	... 4'	Trompette 8'
Flute 8'	Doublette	Octavin (fl) 2'	waarsch. nog 1 of 2 st
Bourdon 8'	Tierce	Hautbois 8'	
Prestant 4'	Cimbale of Pl.Jeu		
Doublette 2' ?	Cromhorne		
Plein Jeu			
Trompette 8'			
Clairon 4'			

4 treden: Pos aan GO, Rec aan GO, tongen af, tongen bij. Er is geen Tirasse!

vO 7/8'95

Rodez, Cathédrale Notre Dame

Bezoek zomer 1987: Kas leeg, orgel in de steigers. Wanneer het klaar zou komen kon men niet vertellen. "Dieu le sait"
Het orgel staat in het Noorder transept.

Bezoek 1992: Steigerwerk verdwenen. Splinternieuwe frontpijpen met onwaarschijnlijk lage opsneden. In kerk een fotocopie met de volgende gegevens:

Oorsprong van het orgel onbekend

1627 en '31 'refait'. De kas is uit 1628. Op rugwerk beelden van Maria met kind, links en rechts bisschoppen, de stichters der kerk te Rodez

1657, 1677, 1728, 1830, 1879 reparaties
1902 geheel nieuw gebouwd (dit betreft kennelijk het binnenwerk, uit andere bron, mondelinge mededeling, weten wij, dat dit werk was van Anneesens)

1925 elektrische installatie

1934 herstel. Er zijn 52 stemmen, 3 klavieren

De kas is uit 1628

Op rugwerk beelden van Maria met kind, links en rechts bisschoppen, de stichters der kerk te Rodez

Tot zover het stencil. Hierop niets over laatste werkzaamheden.

Bezoek 1995: Zie toen gekochte folder. De klank viel mee, gezien de hoedanigheid der frontpijpen (er werd geoefend voor een concert). Zijn de pijpen met de meest onwaarschijnlijke opsnede stom? (grootste in diverse torens). Fotoserie gemaakt.

Samenvatting gegevens uit stencil en folder en uit hetgeen vanuit de kerk is te zien, dispositie, normaal opgeschreven:

1629-31	Antoine Vernholles, Poitiers, kas: Raymond Gusmond, Périgueux, afwerking orgelgalerij: Germain Cayron, Rodez
1677	Jean de Joyeuse, ombouw "in Parijse stijl"
1733	restauratie door Francois l'Espine
1776	Vergroting door Jean Isnard
XVIII	Diverse reparaties
1902	Anneesens, nieuw orgel in oude kas (nam oud pijpwerk over).
1975-86	Yves Koenig, Sarre-Union, nieuw orgel met gebruikmaking van oud pijpwerk (ca 1/3 deel huidige orgel). Uitgangspunt was dispositie 1677 met wat aanvullingen.

<i>Grand orgue C,D-f'''</i>	<i>Positif</i>	<i>Récit g-f'''</i>	<i>Écho c-f'''</i>	<i>Pédale D-d'</i>
Montre 16'	Montre 8'	Bourdon 8'	Cornet 5 r	Flûte 16'
Montre 8'	Prestant 4'	Prestant 4'	Trompette 8'	Flûte 8'
Bourdon 16'	Bourdon 8'	Nasard 3'	Hautbois 8'	Flûte 4'
Bourdon 8'	Flûte 4'	Doublette 2'		Bombarde 16'
Prestant 4'	Nazard 2 2/3'	Tierce 1 3/5'		Trompette 8'
Flûte 4'	Doublette 2'	Cimballa 3 r		Clairon 4'
Grosse Tierce 3 1/5'	Tierce 1 3/5'	Voix humaine 8'		
Nazard 2 2/3'	Larigot 1 1/3'			
Doublette 2'	Fourniture 4 r			
Quarte 2'	Cimballa 3 r			
Tierce 1 3/5'	Trompette 8'			
Flajolet 1'	Cromorne 8'			
Gd Cornet 5 r	Voix Humaine 8'			
Fourniture 5 r				
Cimballa 4 r				
1e Trompette 8'	(Uit de volgorde der reg.knoppen is geen logische			
2de Trompette 8'	volgorde der slepen af te leiden in GO en Écho)			
Clairon 4'				

Tirasse GO	Pedaal verwisselbaar ("Franse of duitse manier")
Tremblant fort	1/2 toon beneden 400 Hz
Tremblant doux	stemming iets ongelijkzwevend
Tremblant doux	

Het orgel staat in het Noorder transept. De grootste toren van de kathedraal staat aan de Oostkant! Er is ook nog een koororgel, ook aan de Noordzijde.

Rouen, Saint-Ouen

Samenvatting drie artikelen van Jos A. Verheijen in HO *5, nrs 9, 10 en 11 (nov'90 - jan'91)

- 1630 onbekende maker, jaartal in orgelkas, 2 kassen Louis XIII Aanvulling in HO *5, 11: niet bevestigde bron: George Leslie, Schotland, die in 1640 het orgel in de St-Godard in dezelfde stad voltooid. Dit laatste orgel is in het begin van de revolutie verwoest.
- 1828 Dallery vernieuwing, met gebruik van de oorspronkelijke windladen. Er waren 1264 pijpen, zes spaanbalgen: 3 voor pédale, positif en écho, overige voor GO en Récit.
- 1851 onderzoek door Cavailé-Coll. Hij constateerde slijtage, maar hij roemde het instrument.
- 1851-'82 enige herstellingen en veranderingen, 1 klavier verwijderd, door er twee samen te voegen: Het Écho verviel, er kwam een Récit met volledige klavieromvang.
- 1883 Besluit tot grote verbouwing door Cavailé-Coll. Verschillende merkwaardigheden in de dispositie ontstonden doordat hij met de beschikbare ruimte moest woekeren (o.a. klein rugpositief: Voor Bourdon 16' was geen plaats, daarvoor kwam een Cor Anglais). De klaviatuur bleef op de oude plaats.
- De St Ouen is een zeer grote ruimte, 130 m lang, 40 m hoog (inwendig)

Disp. van 1828.

Pédale de deux octaves de Fa en Fa (F-f)

1. Flûte de 16 pies (bouché) de 23 notes commençant au sol 21 1/3 pieds
 2. Flûte ouverte de 8 pieds de 23 notes commençant au sol 10 2/3 pieds
 3. Flûte ouverte de 4 pieds de 23 notes commençant au sol 5 1/3 pieds
 4. Quinte-flûte de 5 1/3 pieds de 25 notes commençant au fa de 8 pieds (*Gereconstrueerd, het was niet leesbaar*)
 5. Bombarde de 16 pieds de 25 notes commençant au fa de 24 pieds
 6. Basson de 16 pieds de 25 notes commençant au fa de 24 pieds
 7. Trompette de 8 pieds de 25 notes commençant au fa 12 pieds
 8. Clairon de 4 pieds de 25 notes commençant au fa de 6 pieds
- Zodat de labialen bij G en de tongwerken bij F beginnen.

Clavier du positif de quatre octaves et demie d'ut en fa (C-f''')

1. Montre 8 pieds
2. Bourdon 8 pieds
3. Dessus de flûte 8 pieds
4. Prestant 4 pieds
5. Dessus de flûte 4 pieds
6. Doublette 2 pieds
7. Nazard 2 2/3 pieds
8. Dessus de Cornet de 5 rangs
9. Plein Jeu 4 rangs
10. Basson-Hautbois de 8 pieds
11. Cromorne 8 pieds
12. Trompette 8 pieds
13. Clairon 4 pieds

Clavier du grand orgue de quatre octaves et demie d'ut en fa. (C-f''')

1. Bourdon de 16 pieds
2. Dessus de bourdon 16 pieds
3. Montre 8 pieds
4. Bourdon 8 pieds
5. Dessus de flûte 8 pieds
6. Prestant 4 pieds
7. Quarte de Nazard 2 pieds
8. Nazard 2 2/3 pieds
9. Tierce 1 3/5 pieds
10. Plein Jeu 10 rangs
11. Voix humaine de 8 pieds
12. Première Trompette 8 pieds
13. Deuxième Trompette 8 pieds
14. Clairon 4 pieds

Clavier de Bombarde de quatre octaves at demie d' ut en fa (C-f''')

1. Montre 16 pieds.
2. Dessus de Cornet de 16 pieds. et de 5 rangs
3. Bombarde de 16 pieds
4. Trompette 8 pieds -
5. Clairon 4 pieds

Clavier de Récit de trente-cinq notes de sol en fa (g-f''').

1. Flûte ouverture de 8 pieds (sans registre)
2. Bourdon 8 pieds
3. Cornet de 4 rangs.
4. Trompette de 8 pieds.
5. Hautbois 8 pieds.

Clavier d' echo trente-sept notes de fa en fa. (f-f''')

1. Flûte ouverture de 8 pieds (sans registre)
2. Bourdon 8 pieds
3. Cornet de 4 rangs.
4. Trompette de 8 pieds.
5. Clairon 4 pieds

Registres accessoires

1. Tremblant fort
2. Tremblant doux

Verheijen merkt op dat zulk een Cornet (16 voets) in de 17de eeuw zonder voorbeeld was.

Rouen, Saint-Ouen - vervolg

Dispositie Cavallé-Coll 1883:

Bomb (IV) Grfl 8, F 4, D 2, GrCo 16' 5rgs, Frn5r, Bmb16, ContreBasson16, T 8 Cl 4

Réc expr (III) *Laye des fonds:* Qton 16, Corno-dolce 16, Diap 8, Ftraversière 8, Gmb 8, CordN 8, VxC 8, Voixéoliennes 8, Vd'am 4, Floct 4, BH 8, Clar 8, Vh 8

Laye de Combinaison Octvin 2, Q 2²/₃, Co 8p 5r, Carillon1-3 rgs, TubaMagna16, Th 8, Clh 4

GO (II) M 16, Vlbasse16, B16, M 8, Diap 8, Fh 8, Sal 8, B 8, P 4, Trcham 8, Clcham 4

Pos (I) M 8, B 8, G 8, Undm 8, Dulciana 4, Fdouce 4, D 2, PIJ 5r, CorAngl 16, T 8, Cr 8, Cl 4

Péd *Laye des fonds* Sousb 32, Contrb16, Sb16, Basse 8, Vlcelle 8, B 8, F 4

Laye des anches ContrBomb 32, Bmb16, Basson16, T 8, Cl 4

Mécanismes auxiliaires au pied

Tirasse GO

Tir Pos

Tir Réc

Jeux du GO à leur propre clavier

Pos au GO

Bmb au GO

Récit à l'unisson au GO

Récit à l'oct grave au GO

Pos au Réc

Bmb au Réc

Oct grave du GO

Oct grave du Réc

Oct aigué du Réc

Appels

Jeux d'anche de la Péd

Jeux d'anche en chamade du GO

Jeux d'anche de la Bomb

Jeux d'anche de Pos

Jeux de combinaisons du Réc

Effects accessoires:

Effect d'orage à la Pédale

Tremolo Récit

Expression au Récit.